

סיכומי הדרך היומי

ת"ר ושונתם שיהיו דברי תורה | **מחודדים** | בפיך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לשמיעת הסיכומים: 0799-379-634

לע"נ ר' פינחס בן ר' בנימין בינוש זצ"ל

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

דבר המערכת

אכתי בפחזותייכו קיימיתו, מה ראה הצדוקי להקניטו במעשה של הקדמת נעשה לנשמע שקרה כאלפים שנה לפני כן? אלא דראה איך רבא למד תורה בבחינת נעשה ונשמע מעין בשמעתתיה - מיגע א"ע במסירות נפש בבחינת נעשה קודם לנשמע קודם שהבין וידע שיש שם דבר עמוק שיזכה להשיגו, וא"ל רבא אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם, פרש"י התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטענו בדבר שלא נוכל לעמוד בו, וכן הוא לענין מצות לימוד התורה אם הקב"ה נתן לנו מצות תלמוד תורה שנלמוד ולהבין ולדעת, גישתנו לתורה הוא שנלמד ונתיגע ונצליח! (עי' ג"כ פתחא זעירא לספר הפלאה מסכת כתובות אות כ"א, ובהקדמתו לספר המקנה אות מ"א עה"פ אשת חיל מי ימצא דקאי על התורה דאיך שייך למצא ולזכות בהצלחתה הלא ורחוק מפנינים מכרה? והתירוץ הוא בטח בה לב בעלה הדובטח לו שאחר יגיעתו ימצא מבוקשתו). ועל כך מרצין להקב"ה על התורה ב"גבורי כח עושי דברו" יגעים בתורה בגבורה ואח"כ זוכין לשמוע בקול דברו ולהשיג התורה.

והנה יגיעתנו צריך שתהא לתכלית שיהיו דברי תורה מחודדין בפינו וליישב דברי התורה בלבינו וכמבואר בסוגיין (קמה): במעלת בעלי תלמוד שיודעין להורות הלכה וטעמיה שאזי נעשה 'וטוב לב משתה תמיד' שנתיישר הלב ע"י שנקבע תורה בלבו והדברים שמחין ומאירין כנתינתן מסיני

ואיתא בגמ' (גדרים ח.) א"ר גידל א"ר מגין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדק, והלא מושבע ועומד מהר סיני ופירש הר"ן שנלמד מדכתיב ושונתם שיהיו ד"ת מחודדין בפיך שחייב כל אדם ללמוד יומם ולילה כפי כחו אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה. מושבע ועומד מהר סיני מיום מתן תורתנו בחג השבועות רק השבועה והנדר הוא דכשעומד האדם בזמנים שבהם ברור לו חובתו ומרגיש בנפשו הרצון לעשות רצונו חושש פן יבא עת שלא יהא ברור לו כ"כ וע"כ נודר ועי"ז מתקשר בקשר אמיץ כל יתק לעשות כפי שקיבל בנפשו עתה. וע"כ אחר שעבר עלינו חג השבועות צריכין להתקשר לתורה ונזכה לס"ד בכל השנה הבעל"ט (ע' תוס' סוף מגילה).

נערך ע"פ משנת המחבר זצ"ל

ששת ימים אחר חג השבועות הם ימי תשלומים של חג השבועות (מ"י פ"א דהל' חגיגה ה"ז ע"פ ש"ס חגיגה י"ז). ששת ימים המקבלים קדושה משבועות קדשיך אנו ממשיכים הארות חג השבועות (עי' בית ישראל נשא תש"י, תשכ"ד, תשל"א, תשל"ו) בעצרת דנין על פירות האילן יום הדין להשפעות של תורה ורוחניות והיניקה מעץ החיים זו התורה להאדם עץ השדה, בו ימי תשלומים של ראש השנה הרוחני אנו ממשיכים לעסוק בענינא דיומא להמשיך ולהשלים בנפשינו אור ימי קבלת התורה, והולך ונמשך בכל ארבעים יום אלו שהמה מסוגלים לקלוט בקרבינו אור התורה.

והנה שנינו ריש מסכת תענית (ב'). מאימתי מזכירין גבורת גשמים, ושואלת הגמרא תנא היכא קאי דקתני מאימתי? ומתרץ הש"ס תנא מראש השנה סליק דתנן ובחג נידונין על המים ואידי דתנא ובחג נידונין על המים תנא מאימתי מזכירין גבורת גשמים, פרש"י הואיל ונידונין בחג על המים שמע מינה דבעינן להזכיר ענינא דמיא לרצויה על המים דליתו לברכה עכ"ל.

סמיכות המסכתות מלמדנו דבשעה שדנין על המים יש לרצות להקב"ה על גבורתו בנתינת המים ועי"ז נזכה להתברך במים, וא"כ אף אנו נלמד דבימים שדנין אותנו ומשפיעים עלינו תורה יש לרצות להקב"ה על התורה כדי שנתברך בברכת התורה.

לרצות להקב"ה על תורה כיצד?

הקב"ה אומר על כנסת ישראל "לכבתי אחותי כלה לבבתי באחת מעיניך" (שיר השירים ד' ט') פרש"י משכת את לבי אליך, א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן בתחילה באחת מעיניך, לכשתעשי בשתי עיניך (שבת פ"ח): פרש"י בתחילה בקבלה שקבלתם, ועי"ז מסיים הש"ס שם ועדיין חביבותא היא גבן, ע"י בחינת נעשה ונשמע נתרצו בנ"י להקב"ה, ועי"ש דבשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאת בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז דמלאכי השרת משתמשים בו דכתיב ברכו ה' מלאכי גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו.

ומסופר בסוגיא שם דההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא דידה תותי כרעא וקא מייץ דהו וקא מבוען אצבעתיה דמא א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו

נשמח לקבל כתובות אימייל ומספרי הפקס על מנת

שנוכל לשלוח אליכם את העלון

ym5744010@gmail.com | 07373-88-000

דף קל"ב ע"א (סוף קל"א ע"ב)

כתב כל נכסיו במתנה [ולא שייר כלום לבניו],

לאשתו - לא עשאה אלא אפוטרופא, שאין אדם מניח בניו ונותן הכל לאשתו, אלא רצה שיכבדוה בניו ע"י שפרנסתם יהא ברשותה.

לבנו הגדול - לא עשאו אלא אפוטרופוס, שרצה שיכבדוהו אחיו, שחייבין בכבודו, דכתיב 'ואת' לרבות אחיך הגדול.

לבנו הקטן ואפילו המוטל בעריסה-, לר' חנינא בר אידי אמר שמואל עשאו אפוטרופוס, שרוצה בכבודו [אבל כתב לבנו יחידו במקום אשתו, למתנה נתכוין דאין רצונו שתכבד אשתו את בנו].

לאחר - נתכוין למתנה, דלא חש לכבודו, ואם לעשותו אפוטרופוס בשביל שאין בניו יודעין בטיב משא ומתן היה לו לומר בפירושו, [כתב לבנו ולאחר במקום בנים, חצי הנכסים דלאחר נתכוין למתנה וחצי הנכסים דבנו עשאו אפוטרופוס].

[היה לו בן, ובן בנו שמת או בן אשתו שקיבל עליו לזונו, כתב לבנו עשאו אפוטרופוס, שרצה שבן בנו או בן אשתו יכבדוהו. לבן בנו או לבן אשתו, נתכוין למתנה, דלא חש לכבודו].

[אשתו ובן בנו שהוא בביתו [כפי' מהרש"א] כתב לאשתו עשאה אפוטרופא שרצה שבן בנו יכבד אותה, לבן בנו למתנה נתכוין דודאי לא רצה שאשתו תכבד אותו].

לאשתו ארוסה או גרושה-, למתנה נתכוין, דאינו חושש לכבודו, שאינם בביתו.

לבת במקום בנים-, לרבינא משמיה דרבא עשאה אפוטרופא כדמצינן כשיש נכסים מועטים דהבנות ניזונין והבנים יחזרו על הפתחים, דחיישינן לכבודם יותר מהבנים, לרב עזירא משמיה דרבא, נתכוין למתנה, דלא חש לכבודה שיכבדוה בניו [ורק לחזרת פתחים חיישינן לכבודם].

לאשה במקום אחין (שאינן לו בנים ואב)- עשאה אפוטרופא שרצה שיכבדוה כיון שאשתו כגופו.

לאשה במקום בני הבעל- עשאה אפוטרופא, דחייבין בכבודה מיתור כבד 'את' אביך לרבות אשת האב.

כתב כל נכסיו לאשתו במתנת בריא (מהיום, או מהיום ולאחר מיתה), איבעיא דרבא אם נתכוין למתנה דאי משום כבודה הרי הוא קיים ויכבדוה מאימתו, או עשאה אפוטרופא שרוצה שישמעו אליה מעתה ע"י שיודעין שעתידין להיות כפופין לה.

הכותב במתנה פירות נכסיו (שעכשיו בעין, או קרקע לפירותיה) לאשתו, גובה כתובתה מן הקרקע, דבשביל מתנה לא מחלה שעבוד כתובתה.

כתב לה מחצית קרקע ופירות נכסיו, או שליש או רביע, גובה כתובתה מן השאר.

כתב לה כל נכסיו (לאיבעיא דרבא יש ב' צדדים אם מיירי בארוסה או גרושה או בכל אופן) ויצא עליו שטר חוב שקדם למתנה זו, לר' אליעזר, תקרע מתנתה וגובה כתובתה דבשביל מתנה לא מחלה על כתובתה וחזרת וטורפת מבע"ח שעבוד כתובתה. לחכמים (וכן הורו לכלתה בת אחותהו של ר' יהודה הנחתום) במתנה זו מחלה כתובתה מנכסים אלו דלא חששה שיטרוף בע"ח [אבל ממה שיקנה אח"כ גובה כתובתה]. וכן פסק רב נחמן, דאומדנא הוא, דניחא לה שיצא עליה קול שבעלה כתב לה כל נכסיו ובהיא הגאה מחלה שעבוד כתובתה.

הלך בנו למדינת הים ושמוע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו, לת"ק מתנתו מתנה, דלא פירש בשעת מתנה שנותן משום שסבור שמת בנו, לר' שמעון בן מנסיא אין מתנתו מתנה, שאילו ידע שבנו קיים לא כתב, וכמי שפירש, וכן פסק רב נחמן דאזיל בתר אומדנא.

דף קל"ב ע"ב

הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא ולא פירש אם הוא לתחילת פרעון כתובתה או למתנה, לת"ק (כפירוש ר' יהודה), היתה שם בשעה שחלק לבנו וגם קבלה עליה אבדה כתובתה מנכסים אלו, דאין אדם רואה שנותנין ממונו בפניו ומחזיק את המתנה לקיימה אלא אם כן עושה בלב שלם, ואם היה רק אחד מאלו לא אבדה כתובתה. לר' יוסי, אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה, או כתב לה אע"פ שלא קבלה עליה (לרש"י) כשמחלק לפניו, כדפסק רב נחמן כשמואל רבו, ולרב במזכה להן על ידה, ולר' יוסי בר חנינא באומר לה טלי קרקע זו בכתובתיך, לרשב"ם בכתובה גרידא שעשאה שותף בין הבנים, כרב נחמן) אבדה כתובתה, דכיון שעשאה שותף בין הבנים מחלה.

[כתב נכסיו לבניו ולאשתו לא נתן כלום אין שתיקתה כהודאה, דנחת רוח עשתה לבעלה].

כתב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא במתנה בריא, איבעיא דרבא אם אמרינן דדווקא שכיב מרע ידעה שאין לו עוד נכסים ומחלה אבל בבריא סברה שיקנה אח"כ ותגבה מהם כתובתה, או דהשתא מיהא לית ליה והיה לה למחות ומדשתקה מחלה.

כתב נכסיו לבניו ולאשתו לא הקנה אלא דקל אחד לפירותיו עד שייבש האילן או פירות מחוברין, לרב נחמן בשם שמואל אבדה כתובתה, שהרי עשאה שותף בין הבנים בקרקע, דהא יניקת קרקע הקנה לה, אבל כתב לה פירות תלושין כההוא גברא שכתב כל נכסיו לשני בנותיו ושליש בפירות לאשתו, לא אבדה כתובתה.

יום ראשון פרשת בהעלותך - י' סיון תשע"ז

דף קל"ג ע"א

הכותב נכסיו לבניו, ולאשתו קרקע כל שהוא, אבדה כתובתה דמחלה שעבודה מנכסים אלו כיון דעשאה שותף בין הבנים, אבל מה שקונה אח"כ נוטלת בכתובתה, כדכתב לה ודעתיד אנא למיקני.

כתב ב' שליש לב' בנותיו ושליש לאשתו ומתה בת א' בחיי אביה, לרב כהנא, יש לאשה בשליש זה דמחלה לבנות בשביל שעשאה שותף אבל חוב כתובתה לא מחלה לבעלה כשם שטורפת אם קנה נכסים אח"כ.

חילק נכסיו לאשתו ולבניו ושייר דקל אחד שלא פירש למי, לרב יימר, אמרינן דלא מחלה גם חלק הבנים ושתקה לפי שהניח לה הדקל ואחר שתטרוף הדקל תטרוף מחלקם.

שכיב מרע שכתב נכסי לך ואחריך לפלוני בלשון ירושה (לר' יוחנן בן ברוקה) אם היה ראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום, שירושה אין לה הפסק (רב אחא בר רב עזיא) והוי מתנה על מה שכתוב בתורה (רב נחמן), אבל בלשון מתנה נוטל השני אחריו.

שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר ולא פירש לא לשון מתנה ולא לשון ירושה, אם ראוי לירש נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה (רב הונא) ונפקא מינה לענין אחריך לפלוני כנ"ל (רבא).

כתב כל נכסיו ירושה, אלמנתו ובנותיו ניזונין מנכסיו. כתבן

במתנה גמורה, אין ניזונין מנכסיו דאין מוציאין למזונתם מנכסים משועבדים. ואם נתנן במתנת שכיב מרע, ניזונין מנכסיו, דאם מירושא דאורייתא ניזונין כ"ש שניזונין ממתנת שכיב מרע דרבנן.

דף קל"ג ע"ב

'אני ה' בעתה אחישנה' בעת שהצדיקים צריכין לישועה הקב"ה ממציאה להם וכך אמר רבא לרב עיליש כשתיקן טעותו, שיודע בו שמעולם לא באת תקלה על ידו בדין שהרי עתה זימנו הקב"ה קודם שיבא ליכשל.

הכותב את נכסיו לאחרים והניח את בניו, לת"ק, מה שעשה עשוי אלא שאין רוח חכמים נוחה הימנו. לר' שמעון בן גמליאל, אם לא היו בניו נוהגים כשורה זכור לטוב, ופליגי תנאי כשאין בניו נוהגים כשורה לשיטת ת"ק אם זכור לטוב או אין רוח חכמים נוחה הימנו. ושמואל פסק כמ"ד דפליגי רבנן וע"כ אמר לרב יהודה שלא יהא בהעברת נחלה מן הראוי לה ואפילו להרבות לאחד ולמעט לאחד ואפילו מבן רע לבן טוב וכ"ש מבן לבת.

יום שני פרשת בהעלותך - י"א סיון תשע"ז

דף קל"ד ע"א

מעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה והיה משיא בנו ואמר לחבירו הרי חצר וסעודה נתונין לך במתנה ואינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה, א"ל אם שלי הם הרי הם מוקדשין לשמים א"ל לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים, א"ל שאם כן היו אביו והוא אוכלין ושותין ומרצין זה לזה ועון תלוי בראשן. אמרו חכמים שכל מתנה שאין יכול להקדיש אינה מתנה, שגילה דעתו בפירוש שאין נותן לו מתנה גמורה.

מעשה באדם שלא נהגו בניו כשורה כתב כל נכסיו ליונתן בן עוזיאל, מה עשה יונתן בן עוזיאל מכר שלישי והקדיש שלישי והחזיר לבניו שלישי, בא עליו שמאי במקלו ותרמילו שטעה לדמותו למעשה דבית חורון שאמרו חכמים שאין המתנה חלה ואין ההקדש חל כיון שעבר על דעת הנותן, והכא נמי כיון שעבר על רצון המת שלא יהנו בניו מנכסיו בטלה המתנה ובטל החזרה והוי כפקדון בידו, והשיב לו יונתן דאם אין יכול להחזיר א"כ אין יכול להקדיש ולמכור דאינו מתנה, אלא לא דמי להתם, דלא פירש שלא יחזיר, והוי מתנה גמורה, שיכול להקדיש ולמכור ולהחזיר.

שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, ל' מהן ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו (אלא שאין הדור ראוי), ל' מהן ראויין שתעמוד להן חמה כיהושע בן נון, כ' בינוניים גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי, אמרו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא ומשנה גמרא (סברת המשניות) והלכות למשה מסיני, ואגדות, דקדוקי אותיות שבתורה, גזירות חכמים, וקלין וחמורין וגזרות שוות, ותקופות מולד הלבנה וגמטריאות ומשלות כובסין ומשלות שועלים ללמוד בהם ד"ת, שיחת שדים לעשות קמיע לרפואה, ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת להשביעם, ודבר גדול שהוא מעשה מרכבה ודבר קטן שהוא היות דאביי ורבא, לקיים מה שנאמר 'להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא' בשביל שאוצרותיהם מלאים כל טוב ד"ת וחכמה, וכיון שקטן שבכולם כן גדול שבכולם על אחת כמה וכמה, אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף.

האומר זה בני לירושא נאמן על נכסים שיש לו עכשיו במיגו שהיה יכול ליתנם לו במתנה.

דף קל"ד ע"ב

במשנה דקידושין תנינא, באין מוחזק לנו לא באחים ולא בבנים, וקיימא האשה בחזקת שאין זקוקה לייבום (דספק ספיקא הוא שמא יש לו בנים ואם אין לו שמא גם אחים אין לו), שנאמן לומר בשעת מיתה יש לי בנים, דאינו סותר החזקה, ואין נאמן לומר יש לי אחים נגד החזקה.

במתניתין מחדש כשמוחזק לנו שיש לו אחים, דנאמן לומר זה בני או יש לי בנים, הואיל ובידו לגרשה ומה לו לשקר (רב יוסף בשם רב יהודה אמר שמואל).

בעל שאמר גרשתי את אשתי

לרב יוסף, נאמן הואיל ובידו לגרשה.

לרב יצחק בר יוסף בשם ר' יוחנן אינו נאמן, ולרב ששת טעמו דליכא מיגו דאילו גרשה היה יוצא קול.

לר' חייא בר אבין בשם ר' יוחנן נאמן. ותירצו בשיטת ר' יוחנן דלמפרע כגון גרשתי לפני ל' יום אינו נאמן דליכא מיגו על למפרע, ולהבא נאמן דבידו לגרשה (ועי' קל"ה).

בעל שאמר גרשתי את אשתי כגון לפני ל' יום, דאינו נאמן למפרע, נחלקו רב מארי ורב זביד אם נאמן לענין להבא דפלגינן דיבורא שבמה שאמר גרשתי נאמן. או דלא פלגינן דיבורא בחד גופא.

האומר איש פלוני בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להרגו ולא להורגה דפסול לעדות לענין אשתו, ופלגינן עדותו דלענין בועל נאמן ולאשתו אינו נאמן.

יום שלישי פרשת בהעלותך - י"ב סיון תשע"ז

דף קל"ה ע"א

האומר בשעת מיתתו שאשתו ראויה לכהן גדול (וכוונתו לכל אדם דלכהן אסורה דהא נאמן ע"י מיגו שבידו לגרשה) ויש לו אחין ולא בנים דמוחזק שחייב ליבם. אמר רבה דהוי כמי שאמר גרשתי את אשתי דנאמן להבא כדתרצו בשיטת ר' יוחנן. לאביי ורבא חיישינן דאמוראי נינהו בשיטת ר' יוחנן.

שבויה שאומרת נשביתי וטהורה אני ויש עדים במדינת הים שנטמאת, לר' חנינא מותרת לכהן דאין חוששין לעדות שבמקום רחוק.

מי שאין לו בנים ואמר בשעת מיתה יש לי אחין וכן מוחזק לנו ובני העיר אומרים שעדים במדינת הים יודעין שיש אחין אמר רב יוסף דנאמן (אף אם היה נגד החזקה, מכח מיגו). לאביי ורבא חוששין לעדים שבמדינת הים, דר' חנינא מיקל בשביה שחזקתה כשרה אבל באשת איש לא נתירה מספק.

האומר זה אחי ומוזדים לו אחיו יורש עמהם. ואם אחיו אומרים שאינו אחיו, נוטל עמו בחלקו (כגון שיש ג' שדות וב' אחין מלבד הספק, שנוטל כל אחד שדה וחצי, נותן לו חצי שדה וחצי השני אין יכול להוציא מאחיו השני שאומר אינו אחיו), ואם נפלה לספק ירושה או קנה נכסים ממקום אחר ומת, נוטל רק האח שאומר שהוא אחיו.

האומר זה אחי ואחיו אומרים אין אנו יודעין, נוטל עמו בחלקו, ואם מת יחזרו נכסים אליו, ואם נפלו לו נכסים ממקום אחר ומת יירשו אחיו עמו מכח אחיהם האומר שאחיו הוא. והטעם שאין אחיו נותנין מחלקם, לרבה מוכח מזה דברי ושמה אוקי ממונא בחזקת מריה ומנה לי בידך והלה אומר איני יודע היא פטור, ולאביי לעולם איכא למימר דברי ושמה ברי עדיף והכא כמנה לאחר בידך, דהא הספק אין יודע שאחיהם הוא.

נתן האח לספק קרקע ריקנית וטרח בה הספק ושיבחה, חולקים כולם בשבח זה ואם השביח מאליו כגון דגל שנתעבה

מתנת שכיב מרע שקונה לאחר מיתה, שאומר דא תהא למיקם ולהיות וזהו דייתיקי, או שאומר נכסים הכתובים בשטר זה אני מקנה לאחר בקבלת השטר.

מתנת בריא שקונה הגוף מחיים ופירות לאחר מיתה - כשכותב מהיום ולאחר מיתה דמשמע גוף מהיום ופירי לאחר מיתה. אבל אם לא כתב מהיום לא קנה דאין מתנה לאחר מיתה. מת נמצאת שטר צוואת שכיב מרע קשורה בו אפילו על ירכו אינה כלום, דאינו כצוואה בפה של שכיב מרע, ואין שטר לאחר מיתה.

שכיב מרע שכתב נכסיו לאחד וחזר וכתב לאחר, שני קנה ראשון לא קנה דשכיב מרע יכול לחזור ממתנתו, אבל אם זיכה להם ראשון קנה [ובמתנת בריא גם בלא זיכו, ראשון קנה].

שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת, אין כותבין ונותנין, שמא לא גמר להקנות עד שיכתבו שטר ואין שטר לאחר מיתה, (ר' אלעזר, והורה ר' יוחנן להזהר כדבריו שכן הלכה), ואם צוה השכיב מרע לכתוב השטר רק ליפות כוחו של מקבל המתנה, ולא לעכב המתנה שלא יקנה אלא בשטר, כגון שכתב אף כתובו וחתומו, כותבין ונותנין (ר' יוחנן). וכן הלכה (רב יהודה אמר שמואל, ורבא אמר רב נחמן). [וכן הדין בשטר של שכיב מרע שכתוב בו קנין, דאם ליפות כוחו כתבכגון וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא, קנה].

יום רביעי פרשת בהעלותך - י"ג סיון תשע"ז

בריא הרוצה לכתוב נכסיו לבניו לאחר מותו, לר' יהודה צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דהיינו גוף מהיום ופירות לאחר מיתה. לר' יוסי אין צריך דזמנו של שטר מוכיח עליו דמאותו זמן התחילה המתנה, והלכה כר' יוסי (רבה בר אבא בשם רב). [ולגבי גט משום חומרא דעריית החמיר רב לכתוב מהיום, והגאונים כתבו שנהגו כר' יהודה].

שטר שכתוב בו קנין, לרב נחמן ורב הונא בריה דרב יהושע, לכולי עלמא א"צ לכתוב מהיום. לרב פפי אם כתב בתחילת השטר אקנייה וכך אמר לנו הוה עלי עדים וקנו ממנו וכתבו וחתמו' ובסוף השטר 'וקנינא מן פלוני לפלוני' משמע שני קנינין הוא הקנה וגם אנו קנינו ממנו והוא ייפוי כוח לקנות מהיום, אבל אם כתב בראש השטר וקנינא ולבסוף אקנייה משמע קנין אחד דמפרש קנינו ממנו האיך שהרי הקנה לנו, ואין קונה מהיום.

הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו, האב אין יכול למכור לאחר הגוף מפני שכתובין לבן, והבן אין יכול למכור מפני שהן ברשות האב לפירות, אלא שניהם יחד. מכר האב הפירות מכורים עד שימות, מכר הבן הגוף אין ללוקח בהם כלום עד שימות האב.

מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב, לר' יוחנן לא קנה לוקח דקנין פירות של האב כקנין הגוף ואפילו לבנו אין מוחל חלקו וכמו שלא בא לידי הבן הגוף עד שימות האב, וכיון שמת בחייו לא בא לידו שיוכל למכרו, לריש לקיש קנה לוקח דקנין פירות לאו כקנין הגוף, ואפילו כשמשיר הפירות לעצמו לא שיר הגוף, והבן מכר הגוף שבחלקו.

המוכר שדהו לפירות לר' יוחנן מביא וקורא דקנין פירות כקנין הגוף וקרינא ביה 'האדמה אשר נתת לי ה', לריש לקיש

הכותב נכסי לך ואחריך יירש פלוני ואחריי יירש פלוני, מת ראשון קנה שני, מת שני קנה שלישי. מת שני בחיי ראשון (דלא זיכה לשלישי אלא מכח שני). לברייתא א' (כרשב"ג) יחזרו ליורשי ראשון, לר' יוחנן משום דקנין פירות שהיו לראשון כקנין הגוף, דהכותב לא שיר כלום לעצמו שהרי לשלישי נתן את הגוף ולראשון ושני נתן פירות, וכיון דליכא שני נשאר הגוף לראשון, לריש לקיש אע"פ שקנין פירות לאו כקנין הגוף, כיון שאמר אחריך יירש פלוני גילה כוונתו שכל ימי חיי הראשון יהא לראשון גוף ופירות ומה שישיר אחריי יקבל פלוני וכיון שמת שני ישאר ביד יורשי ראשון. לברייתא ב' (כרבי) יחזרו ליורשי נותן, דסבר דקנין פירות לאו כקנין הגוף ואין לראשון אלא פירות וכיון דליכא שני יחזרו לנותן או ליורשיו.

יום חמישי פרשת בהעלותך - י"ד סיון תשע"ז

הכותב נכסי לך ואחריך לפלוני וירד ראשון ומכר, לרבי אם מכר הגוף ואכל המעות, השני מוציא מיד הלוקוחות, דהראשון אין לו אלא קנין פירות וסבר דלאו כקנין הגוף הוא, אבל הפירות יכול למכור. לר' שמעון בן גמליאל לכתחלה לא ימכור שהרי הנותן גילה דעתו שרוצה שישתייר לשני, אבל אם מכר אין לשני אלא מה ששייר ראשון ואם לא שיר אין לו כלום, לר' יוחנן משום דקנין פירות כקנין הגוף, לריש לקיש משום דבלשון אחריך גילה שנתן לראשון גוף ופירות ומה שישיר יהא לשני, והלכה כרשב"ג (ר' יוחנן). אבל מי שמישא עצה לראשון למכור הוא רשע ערום שמעשיו מועילים אבל לא עשה נחת רוח של מת שרצה שישתייר לשני.

מכר הראשון במתנת שכיב מרע או מהיום ולאחר מיתה, לכולי עלמא לא עשה כלום, דמתנת שכיב מרע לא קנה אלא לאחר גמר מיתה דסתם אדם אין רוצה להוציא ממונו מכחו עד שתגמר מיתתו (רבא ואביי לאחר שחזר בו), וכבר קדמו אחריך שקנה עם גמר מיתה דמשעה שאין הראשון צריך לנכסים זיכהו הנותן לזה השני אחריי מיד.

האומר הרי זה גיטך אם מתי או זה גיטך לאחר גמר חולי זה, או זה גיטך לאחר מיתה, לא אמר כלום, דלא גמר לגרשה עד אחר גמר מיתה ואין גט לאחר מיתה.

כתב נכסי לך ואחריך לפלוני והיו בהן עבדים והוציאן הראשון לחירות, לרשב"ג מכור, ולא אמרינן שיכול הנותן לומר שלעשות איסור לשחרר עבדו לא נתן לו. וכן אם עשאן תכריכין למת, אין יכול לומר שלעשותו איסור הנאה לא נתן לו.

האומר אתרוג זה נתון לך במתנה ואחריך לפלוני ונטלו ראשון ויצא בו, לרב נחמן בר רב חסדא תלוי במחלוקת רבי ורשב"ג אם נחשב לכם משום קנין פירות. לרב נחמן בר יצחק לכולי עלמא יצא דאם לא לצאת בו למה נותן לו, שאין בו פירות אחרות ולכם קרינא ביה שאין לשני בו עד שימות, ורק אם מכרו או אכלו לרבי צריך לשלם דמי אתרוג לשני דיש לו רק קנין פירות לצאת בו ולרשב"ג אין לשני אלא מה ששייר ראשון.

האחין שקנו אתרוג בדמי ירושה ונטלו אחד מהן ויצא בו, אם אין האחין מקפידין זה על זה ויכול לאכלו בלא רשותם (כגון שיש אתרוגים הרבה בירושה או שיש הרבה בעיר או שכבר יצאו וא"צ עוד) יצא, דקרינא ביה לכם שכולו שלו, ואם לאו לא יצא שאין כולו שלו אלא מקצתו, (והמנהג שנהגו לברך כל הקהל באתרוג אחד ביום ראשון הוא משום שכל אחד דעתו

מסכמת להקנות לחבירו במתנה לצאת בו, ובשאר ימים א"צ לכם).

האומר אתרוג זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירה לי נטלו ויצא בו החזירו יצא לא החזירו לא יצא, דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה (וא"צ תנאי כפול לענין ממונות).

האומר שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירה והקדישו והחזירו, הרי זה מוקדש שהרי החזירו ונתקיים התנאי [וכן אם מת או נגנב או נאבד פטור מלשלם ואין חייב רק על פשיעה]. ואם אמר לו על מנת שתחזירה לי והקדישו בטל המתנה דכוונתו שיחזיר ויהא ראוי לו.

אשה הייתה לה דקל בשדה רב ביבי בר אביי והקפיד עליה כל פעם שבאת לקוצרה וע"כ הקנתה לרב ביבי לכל ימי חייו, והלך והקנה לבנו הקטן, אמר רב הונא בריה דרב יהושע דאפילו רשב"ג מודה שלא הקנתה אלא הפירות, שרוצה שתחזור אליה אחר מיתתו.

יום שישי פרשת בהעלותך - ט"ז סיון תשע"ז

דף קל"ח ע"א

הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשי בהן (כגון שהיו בהן עבדים ואמר אי אפשי בהם שצריך לזונם) לא קנה, דאין מזכין לאדם בעל כרחו דחוב הוא לו דשונא מתנות יחיה, ואם שתק בתחלה ולבסוף צווח קנה דכיון שקיבל השטר בשתיקה נתרצה לזכות ואין מועיל להוציאה מרשותו אלא בלשון הפקר.

זיכה לו ע"י אחר ושתק כשיזכו לאחר לצרכו וכשבאו למסור לידו צווח, לרבנן קנה מדשתק בתחלה, ואח"כ צווח שחזר בו, לר' שמעון בן גמליאל הוכיח סופו על תחלתו שלא רצה לקנות ולא צווח עד שהגיע לידו.

שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני ושלוש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני, (ולא שתק בינתיים) אין אומרים כל הקודם בשטר זוכה, לפיכך יצא שטר חוב גובה מכולם, מן המעט ימעיט ומן הרב ירבה. אבל אמר תנו מאתיים לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זוכ ולפיכך גובה מן האחרון, אין לו גובה משלפניו, אין לו גובה משלפני פניו.

שכיב מרע שאמר תנו מאתיים זוז לפלוני בכור כראוי לו, דרשינן לישנא יתירא שהוסיף כראוי לו, ונוטלן ונוטל את בכורתו, ואם לא אמר כראוי לו או אמר בכורתו, ידו על העליונה, אם מאתים מרובים משל בכורה נוטל מאתים ואם בכורה מרובה נוטל בכורה. וכן הדין לענין כתובה כשכתב כן לאשתו, וכן לענין בעל חוב כשכתב כן לבעל חוב, ובכ"ז הטעם כר' עקיבא שדורש לישנא יתירא.

דף קל"ח ע"ב

המוכר את הבית וכתב לו עומקא ורומא לא קנה את הבור והדות שהם תשמיש בפני עצמן, ולר' עקיבא צריך המוכר ליקח לו דרך לבורו ולדותו ששייר לעצמו דבסתמא מכר בעין יפה ולא שייר דרך, ולחכמים אין צריך, ומודה ר"ע כשאמר לו לישנא יתירא חוץ מאלו שאין צריך ליקח לו דרך, דנתכוין להוסיף שיור הדרך לבור, וחזינן מזה דכל לישנא יתירא להוסיף בא.

שכיב מרע שאמר מנה לי אצל פלוני, לר' מאיר, אין כותבין אא"כ מכירין הלוח ויודעין שהוא אמת, ולא מן הדין אלא משום דחוששין שבית דין שיראו שטר זה יטעו שהוא שטר אמיתי ולא יצריכו ליורשין להביא ראיה, ולפיכך כשהוא גובה א"צ ראיה שכבר חקרו העדים מתחלה. לחכמים, כותבין אע"פ

שאינ מכירין, דאין חוששין לב"ד טועין, ולפיכך כשגובה צריך להביא ראיה, ופסק רב דימי מנהרדעא דאין חוששין לב"ד טועין, דבית דין אחר עדים ידקדקו אחרי העדים אם הכירו בדבר אם לאו.

אין חולצין אא"כ מכירין שהוא יבמה של אשה זו וכן אין ממאנין אא"כ מכירין, דכיון שאין חליצה ומיאון אלא בשלשה, חיישינן שב"ד שיבאו אחריהם יסמכו על ב"ד ראשון שיפה הכירו כשחלצו, ולפיכך כותבין גט חליצה וגט מיאון אע"פ שאין מכירין דודאי ב"ד הכירו בדבר.

שבת קודש פרשת בהעלותך - ט"ז סיון תשע"ז

דף קל"ט ע"א

הכותב נכסיו לבנו שיהא לו גוף מחיים ופירי לאחר מיתה, תולש האב ומאכיל לכל מי שירצה ומה שהניח תלוש או מחובר הרי הוא של יורשין, וע"כ אפילו מכר הבן הגוף לאחר אין לו ללוקח בפירות המחוברין לקרקע, וכן אם כתב האב לאחר מהיום ולאחר מיתה אין לו בפירות המחוברין, שדעתו של אדם קרובה אצל בנו.

הניח בנים גדולים וקטנים או בנות גדולות וקטנות, הקטנים מעכבין על הגדולים מלהתפרנס לבוש וכסות והגדולים מעכבין על הקטנים מליזון מן הנכסים אלא חולקין בשוה ויתפרס ויזון כל אחד מחלקו, אבל גדול האחין שנושא ונותן בנכסים ולבש מלבושים נאים מאי דעבד עבד דאיכא הנאה ליתמי, אבל באדם בטל שאין להם ריוח לא ואין אומרים דניחא להו שלא יתנוול.

נשאו הגדולים אחר מיתת אביהם קודם חלוקה ועשו צרכי חופה מתפוסת הבית ישאו גם הקטנים קודם חלוקה.

אם נשאו גדולים בחיי אביהן ואמרו קטנים לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאים עתה כדרך שנשאתם בחיי אבינו אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם נתן.

כשבנים יורשין ניזונות הבנות בתנאי כתובה, אבל כשבנות יורשות אין בנות קטנות ניזונות מן הגדולות.

דף קל"ט ע"ב

בעל בנכסי אשתו פעמים עשאוהו כיוורש ופעמים עשאוהו כלוקח, כפי שייטב לו, כדלהלן.

הבכורה (דרחמנא קרייה מתנה) והיורש את אשתו אין חוזרין ביובל, דקסבר ירושת הבעל דאורייתא ועשאוהו כיוורש שלא תחזור למשפחת אשתו.

האשה שמכרה בנכסי מילוג בחיי בעלה ומתה, תקנו באושא שהבעל מוציא מיד הלקוחות שעשאוהו כלוקח ראשון להוציא מהם, ולא חשו לפסידא דלקוחות דהפסידו לעצמם במה שקנו מאשה שתחת בעלה.

לזותה הבת ואכלה ועמדה ונשאת, וכן אם נשאו גדולות והכניסו נכסי אביהן, נוטל בע"ח מן הבעל וכן הקטנות נוטלות ממנו (ר' חייא) דמשום פסידא דבע"ח (דליכא למימר דאפסידא אנפשיה) עשאוהו כיוורש שגובים ממנו מלוה על פה.

מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו ניזונת מנכסיו, נשאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו, וכן אם מתה הבת ניזונת מנכסיו (רב יהודה בן אחותו של ר' יוסי בר' חנינא) דמשום פסידא דאלמנה עשאוהו כיוורש.

הדרן עלך יש נוחלין

מי שמת והניח בנים ובנות, בזמן שנכסים מרובין הבנים ירשו והבנות יזונו. ומרובין, לרב כדי שיזונו מהן אלו ואלו י"ב חדש. לשמואל, לרבן גמליאל בר רבי כדי שיזונו אלו ואלו י"ב חודש

ולחכמים כדי שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו כדכתב בתנאי כתובה, וכן אמר ר' יוחנן. פחות מכאן הרי אלו מועטין, ולת"ק הבנות יזונו והשאר לבנים ואחר שהוציאו את השאר הבנות גיזונו והבנים ישאלו על הפתחים, ואמר אדמון בשביל שאני זכר וראוי אני לירש הכל בנכסים מרובין ואין לנקיבה כי אם מזונות, הפסדתי בנכסים מועטין (כפי' רבא קמ: ואביי פירש בשביל שאני ראוי לעסוק בתורה).

יום ראשון פרשת שלח - י"ז סיון תשע"ז

דף ק"מ ע"א

אם היו נכסים מרובין בשעת מיתה ונתמעטו, כבר זכו בהן יורשין והבנים יירשו חלקם שהגיעם בשעת מיתה והבנות גיזונות כאותה שעה.

אם היו נכסים מועטין ונתרבו יש ליורשין חלק בהן.

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו די ש להן תפיסת יד בנכסים.

איבעיא, א. במת והניח בנים ובנות ואלמנה, שצריכה מזונות, ואין נכסים אלא כדי מזון הבנים והבנות עד שיבגרו, אם כיון שיש לאלמנה מזונות ממעטת ומיקרי נכסים מועטין ויזונו הבנות והאלמנה, והבנים ישאלו על הפתחים, או דכיון שאם תנשא אין לה מזונות אין ממעטת ויזונו הבנים והבנות והאלמנה עמהם. ב. בבת אשתו שקיבל עליו לזונה חמש שנים, אם כיון שאפילו אם נישאת גיזונות ממעטת, או כיון שאם תמות אין לה אין ממעטת. ג. בעל חוב אם כיון שאפילו מת יש לו ממעט או כיון שמחוסר גוביינא יזונו בנים ובנות עד שעת טריפת החוב.

דף ק"מ ע"ב

אלמנה ובת, ואין כאן אלא מזון אחת מהן, עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין, שאלמנה גיזונת והבת תשאל על הפתחים.

הניח בנים ובנות וטומטום שאין ניכר בו זכרות ונקבות, בזמן שהנכסים מרובין הזכרים דוחין אותו אצל נקבות, נכסים מועטין נקבות דוחות אותו אצל זכרים. לאביי בנכסים מרובים שדוחין אותו אצל נקבות גם אצל נקבות אין לו, דהוא בריה בפני עצמו, לרבא יש לו מזונות דספק זכר ספק נקבה הוא ויטול כפחות שבהן.

האומר אם תלד אשתי זכר יטול מנה ילדה זכר נוטל מנה.

האומר אם תלד אשתי נקבה תטול מאתים ילדה נקבה נוטלת מאתים.

האומר אם תלד זכר יטול מנה ואם תלד נקיבה תטול מאתים ילדה זכר נוטל מנה ילדה נקיבה נוטלת מאתים, ילדה תאומים אין נוטלין דע"ז לא אסיק אדעתיה.

ילדה טומטום אינו נוטל, כר' שמעון בן גמליאל דסבר שבריה בפני עצמו הוא. האומר כל מה שתלד אשתי יטול, גם טומטום נוטל, וכן אם אין שם יורש אלא הוא, יורש את הכל, משום וכן אין לו עיין עליו או מדין קרוב.

יום שני פרשת שלח - י"ח סיון תשע"ז

דף קמ"א ע"א

כל שאין מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו שנאה שנאמר 'זה עברתם את נחלתו לבתו' ואין העברה אלא עברה שנאמר 'יום עברה היום ההוא'.

במתניתין מבואר שאדם נותן לבנו מנה ולבתי מאתים, א. דהגם

דלירושה בן עדיף, לענין הרווחה בת עדיפה לו שאין יכולה לחזור אחר מזונותיה כזכר, ב. לשמואל, בבת בכורה עסקינן, כרב חסדא שבת תחלה סימן יפה לבנים, או שתגדל אותם או שלא תשלוט בהם עין הרע. ורב חסדא אמר דלדידה בנות עדיפין, שלא נתקיימו לו בנים אלא בנות, ג. מתניתין כר' יהודה שאמר שמצוה לזון את הבנים וקל וחומר לבנות כדי דלא ליתזלן לחזר על הפתחים, ור' מאיר אמר מצוה לזון את הבנות וק"ו לבנים שעוסקים בתורה.

'זה' בריך את אברהם בכל, לר' מאיר שלא היה לו בת לר' יהודה שהיה לו בת ובכל שמה, שאפילו בת לא חסר ה' לאברהם.

התנה בלידת תאומים שאם יצא הזכר תחלה יטול הזכר מאתים והנקבה לא תטול כלום וחזר וסירס תנאו שאם נקבה תצא תחלה תטול מנה ואח"כ זכר מנה, ולא ידעינן מי יצא ראשון, נוטל הזכר מנה ממה נפשך אפילו נולד אחרון, והמנה השני הוא ממון המוטל בספק וחולקין, וע"כ נוטל הזכר ו' דינרי זהב (מנה וחצי) והנקיבה ב' דינרין (חצי מנה).

דף קמ"א ע"ב

האומר המבשרני במה נפתח רחמה של אשתי אם יבשרני זכר יטול מנה, ילדה זכר נוטל מנה. אמר אם יבשרני נקבה מנה, ילדה נקבה נוטל מנה. אמר אם זכר יטול מנה אם נקבה יטול מנה, מה שנוטל יטול מנה. אמר אם יבשרני זכר ונקבה ביחד יטול מנה, נולדו תאומים אין לו אלא מנה. וכל זה למעוטי נפל דלא יטול כלום.

המזכה לעובר לרב הונא לא קנה, ומתניתין דאמר האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה ילדה זכר נוטל מנה אינו יודע מי שנאה, [לא כר' מאיר דקונה דבר שלא בא לעולם דדבר שאינו בעולם הוא, ולא כר' יוסי שאמר שעובר פוסל עבדי אביו הכהן מלאכול בתרומה ואינו מאכיל לאמו, דירושה הבאה מאליה שאני, ולא כר' יוחנן בן ברוקה שיכול לכתוב לבן בין הבנים, דשמא לא מיירי בעובר בין הבנים, ולא במבשרני דקשה סיפא דקתני אם אין יורש אלא הוא יורש הכל, ולא כשילדה דקתני סיפא על מה שתלד אשתי ולא כל שילדה, ולא לכשתלד דסבר דגם לכשתלד לא קנה].

יום שלישי פרשת שלח - י"ט סיון תשע"ז

דף קמ"ב ע"א

המזכה לעובר לרב הונא ורב נחמן לא קנה לרב ששת קנה, המזכה לעובר לכשילד לרב נחמן קנה דהא ישנו בעולם ראוי לקנות, לרב הונא לא קנה דלא חשיב ליה כישנו בעולם, לרב ששת קנה.

גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת חייבין להחזיר. החזירו הכל ואח"כ שמעו שמת בנו או שהפילה אשתו, צריכין להחזיק שנית וחזקה ראשונה אינה כלום, ומבואר דהעובר גורם שצריך להחזיק שנית, לרב ששת, משום דעובר יורש הוא וקני. לאביי, ירושה הבאה מאליה ולא ע"י זיכוי שאני. לרבא, גם באה מאליה אינו קונה, והתם משום דמעיקרא כשהחזיקו היתה רפויה בידם שלא ידעו אם יש לו, ולכן צריכין לחזור ולהחזיק. ונפקא מינה כששמעו שמת העובר והחזיקו ובאותה שעה לא מת ואח"כ מת, לאביי מה שהחזיקו באותה שעה אינה חזקה דהעובר היה קיים ועכב, לרבא כיון שסברו שמת החזיקו בודאות ולא היתה רפויה בידם.

דף קמ"ב ע"ב

תינוק בן יום אחד נוחל בנכסי האם שמתה להנחיל לאחין מן האב מכחו אם ימות, אבל עובר לא, דודאי מת קודם שמתה

אמו ואין הבן יורש את האמו בקבר להנחיל לאחין מן האב, ומה שהיה מעשה שפרכס אחר מיתת אמו הוא כזנב הלטאה המפרכסת אחר שחתכוה מן הלטאה בלי חיות, (פירוש רב ששת).

תינוק בן יום אחד ממעט בחלק בכורה כגון הניח י"ב מגים וראובן ושמעון, דבלא לוי היה נוטל ראובן שמונה ולוי ממעט שאין נוטל אלא שש, ואם ימות מחלקין ביניהם חלק לוי א' וחצי לכל אחד, אבל עובר אינו ממעט רק מחלק פשיטות דנוטל ראובן חלק בכורתו ארבע, והשמונה נחלק לג', ד'וילדו לו' בעינו, (פירוש מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בברייתא).

בכור שנולד לאחר מיתת אביו (כגון שנולדו תאומים או מב' נשים) אין נוטל פי שנים, דכתיב 'יכיר' ואינו יכול להכירו.

המזכה לעובר, לר' יצחק א"ר יוחנן, סתם עובר לא קנה, אבל בנו הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו מזכה לו בלב שלם, וזהו הפירוש במשנתינו. לשמואל קנה, והלכה כר' יוחנן.

אחד אמר לאשתו נכסי לבנים שיהיו לי ממך ושאל בנו מאשה אחרת מה יהא עמו ואמר לו שיקנה כאחד הבנים, הם ודאי לא קנו מדין מתנה זו שעדיין אינם בעולם, אבל בן זה, לר' אבין ור' מיישא ור' ירמיה, נוטל מלבד חלקו בירושה חלק נוסף מצד המתנה, כגון שהם ג' אחין והוא, חולקין הנכסים לד' ונוטל חלק א' ואח"כ חולקין הנשאר לד' ונוטל חלק א', לר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא, אין נוטל חלק זה, והטעם פירש ר' אבין דהוי כאמר קני כחמור דכשם שחמור לא קנה כן הוא לא קנה, כך כשם שהבנים לא קנו כן הוא לא קנה. לר' ירמיה הלכה כמותם שזקנים יותר, לר' אבהו הלכה כמותם דמסתבר טעמם.

יום רביעי פרשת שלח - כ' סיון תשע"ז

דף קמ"ג ע"א

אמר קני כחמור לא קנה כשם שחמור לא קנה.

אמר אתה וחמור תקנו נכסים, לרב נחמן, קנה מחצה דלא אבד האיש חלקו בשביל החמור. לרב המנונא, לא אמר כלום דכיון דבקנין אחד שיתף שניהם לא קנה זה בלא זה וכיון דחמור לא קנה הוא אינו קונה. לרב ששת, קנה הכל, שאם יודע שאין חמור קונה וגמר בדעתו שהוא יקנה הכל.

אין לך מר בקישות מפנימי שבו, לפיכך כשתורם מוסיף על החיצון שבו כביצה מקישות אחרת דחיישינן שמא בקישות שתרם יש בו מר יותר מאחרים ואין כאן אחד מנ' במתוק ונמצא תורם מן המר על המתוק. ולא הוי כאת וחמור לומר שכשם שלא חל על המר אין חל על המתוק, דתרומת רעה על היפה תרומתו תרומה דכתיב 'ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו' ואם אינו קדוש נשיאות חטא למה.

מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אחד כלכלה של תאנים שלהן ושל שביעית היה דהפקר הוא ואמר הרי כולכן מקודשות לי בכלכלה זאת וקבלה אחת מהן ע"י כולן, אמרו חכמים אין אחיות מקודשות ואחרים מקודשות, לרב ששת מוכח דאת וחמור כוונתו שמי שיכול לקנות יקנה וכן הכא, ורב אשי תירץ כדאוקמינא שאמר הראויה מכם לביאה תתקדש לי.

אמר לאשתו נכסי לך ולבניך לרב יוסף קנתה מחצה ושאר הבנים מחצה, כדכתיב בלחם הפנים 'והיתה לאהרן ולבניו' מחצה לאהרן מחצה לבניו, ומזה ילפינן כשמזכיר יחיד אצל מרובין לענין מתנה נוטל יחיד כנגד המרובין. לאבבי התם משום שאהרן בר חלוקה הוא אף בלא קרא ופרט רחמנא שיטול מחצה, אבל אשה לאו בת ירושה היא ודיה שתטול כאחד מן הבנים, והלכה כרב יוסף וכן עשו שמואל ור' יוחנן.

בי קיסר הטילו על אבולי ואיסטרוגי שהיו עשירים ושרים לעשות כתר מלכות, ואמר רבי דהכוונה ליתן לאבולי חצי ואיסטרוגי חצי אע"ג דאבולי עשירים יותר, והיינו כרב יוסף, לאבבי התם מעיקרא היה כתוב ליתן לאבולי הכל ואיסטרוגי סייעו בידם וידע המלך שמסייעים וע"כ כשכתבו לשניהם כוונתם לאלו מחצה ולאלו מחצה.

האומר הרי עלי מנחה מאה עשרון להביא בשני כלים מביא ס' בכלי אחד ומ' בכלי אחד ואם הביא נ' בכלי א' ונ' בכלי א' יצא ולא לכתחלה, דאנן סהדי שרצה להביא לקרבן גדול בכלי אחד אלא דידוע דא"א להביא בכלי א' יותר מס' ולפיכך אמר ב' כלים, אבל כמה שאפשר להביא בכלי אחד מביא.

דף קמ"ג ע"ב

השולח חתיכות מעיל לחלק לבני ביתו, מלבושים הראויין לבנים לבנים, ראויין לבנות לבנות, ואם יש לו כלה לכלתו שלח, אבל אם לא נשאו בנותיו אינו מניחם ונותן לכלתו, [השולח ואמר יתנו לבניו בנותיו בכלל ואם בשעת מיתה אין בנותיו בכלל].

אמר נכסי לבניי, והיה לו בן ובת, נתכוין לבנו שאדם קורא לבן יחיד בניי, לאבבי דכתיב 'ובני דן חושים' ודחה רבא דיש לפרש שגדלים כחושים של קנה, לרבא דכתיב 'ובני פלוא אליאב' לרביוסף 'ובני איתן עזריה'.

אמר נכסי לבניי והיה לו בן ובן בנו, לרב חביבא אדם קורא לבן בנו בנו, למר בר רב אשי אין קורא לבן בנו בנו, וקרא לבנו לשון רבים, ותניא כוותיה שהמודר הנאה מבנים מותר בבני בנים.

הניח בנים גדולים וקטנים השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע, ואמר רב חביבא ברב יוסף בר רבא משמיה דרבא דהיינו כששבחו וטרחו מנכסי אביהן אבל אם הוציאו מעצמם השביחו לעצמן, אבל בור וכיסווי שמשכירין להשקות שדות מממיו כיון דאפילו קטנים יכולין לשומרו השכר לאמצע.

אם אמרו לפני בית דין ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלים ונתעצלו ב"ד לחלוק, השביחו לאמצע.

יום חמישי פרשת שלח - כ"א סיון תשע"ז

דף קמ"ד ע"א

אדם חשוב כרב ספרא שאין מניח לימודו לטרוח לאחרים וטרח בנכסי אביו כגון שנטל הממונ ועשה בהם עיסקא הגם שאין צריך לטרוח בו כ"כ, הוי כאומר ראו מי שהניח לי אבא, והשביח לעצמו.

אשה שיורשת בנכסי בעלה (כגון בת בין הבנות ועוד אופנים) והשביחה את הנכסים השביחה לאמצע, אע"ג שאין דרכה לטרוח, ואם אמרה לבית דין ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה, ולא אמרינן דכיון ששבח הוא לה שעושה בנכסי יתומים מחלה וחזרה ממה שאמרה.

המשיא אשה לבנו הגדול, לבתולה, והיא אשתו ראשונה והשיאו ראשון, בבית, קנה הבית.

ייחד לו אביו בית שיש לו עליה בית קנה עליה לא קנה, ואיבעיא בבית ואכסדרה, ובשני בתים זה לפנים מזה.

אם אוצרו של אביו בתוך הבית לא קנה הבית אלא כלי הבית, ואפילו הניח שם רק שובך יונים (נהרדעא) ואפילו כלי מלא דגים מטוגנים בשמן (רב יהודה ורב פפי), מר זוטרא תלה סנדל, רב אשי תלה כוס שמן.

ג' הלכות שתקנו חכמים כהלכתא בלא טעמא, א. משיא בנו בבית קנאו, ב. הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא, ג. מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן

אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות המלך ומחמת אביו נפל לזה שמעמידין מבית זה חדש אחד וכן מכל בתי העיר, הריוח לאמצע. אם מינוהו גבאי או פולמוסטוס, אם מחמת האחין מינוהו הריוח לאחין אע"פ שחריף יותר, ואם מחמת חריפותו הריוח לעצמו.

אחד מן האחין שנטל מאתים זוז ללמוד תורה או ללמוד אומנות יכולין האחין לומר לו אם אתה אצלנו יש לך מזונות, דברכת הבית ברובה ואם היה עמהן היה מתברך בגללו, ואם אין הוא אצלם יפחתו לו מזונות כפי חסרון ברכת הבית בגללו.

חלה ונתרפא, אם חלה בפשיעה דהיינו צנים פחים שהוא בידי אדם כדכתיב 'צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם' מתרפא משל עצמו, ואם באונס נתרפא מן האמצע.

שלח אביו את אחד מבניו לשמוח עם החתן ובידו דורונות, שזהו שושבינות, שנוטל דורון לשמחת חופת חבירו ואוכל עמו וזה יחזיר לו כשישא אשה, כשהיא חוזרת חוזרת לאותו הבן, ולרב אסי אם שלח בסתם ע"י אחד מבניו ולא פירש דלדעת בן זה שלח כשחוזרת חוזרת לאמצע. נשתלחה לאביו חוזרת מן האמצע.

שושבינות נגבית בבית דין אבל השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן אין נגבית בב"ד שהיא גמילות חסדים.

מת הבן שנשתלחה שושבינות על ידו וייבם אחד האחין את אשתו, ומן הדין היה שיטול השושבינות במקום אחיו אלא דקרייה רחמנא בכור שאין נוטל בראוי, וע"כ חוזרת לאמצע (שמואל בפירוש מתניתין). ואיירי כגון שאותו שנשתלחה אליו השושבינות ע"י זה הבן שמח עמו ז' ימי משתה ולא הספיק לפורעו הדורונות עד שמת דאם לאו יכול לומר תנו לי שושביני ואשמח עמו וא"צ לשלם שושבינות ליורשיו.

יום שישי פרשת שלח - כ"ב סיון תשע"ז

מקום שנהגו להחזיר קידושין מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין, לרב יוסף בר אבא אמר מר עוקבא אמר שמואל היינו כשמתה היא אבל מת הוא אין מחזירין דיכולה שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמי שמזונות להשלים תנאי קידושין ואין העיכוב תלוי בה. ואם חזר בו ורוצה לגרשה אין מחזירין,

כשמתה היא, לר' נתן, במקום שנהגו להחזיר מחזירין דקידושין לאו לטיבועין ניתנו שאם תמות יהיו אבודין ולא יחזרו לו. לר' יהודה, אין מחזירין שלטיבועין ניתנו, אבל תכשיטים ששולח לארוסתו אחר שקדשה תלוי במנהג.

כהן שקידש בככר (כ"ה מנה) ונאנסה שצריך לגרשה

לר' מאיר בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מלבד קידושיה שאין מחזירה דלטיבועין ניתנו.

לר' יהודה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מן הככר ומחזרת לו את השאר דלאו לטיבועין ניתנו.

לר' יוסי מספקא ליה אם לטיבועין ניתנו או לא ועל כן חולקין, ואם קדשה בכ' שקלים שהם פ' זוזים צריכה להחזיר מ' וחושבתן בכתובתה וע"ז מוסיף לה ל' חצאי שקלים שהם ס' זוז דהיינו מנה בכתובתה, ואם קדשה בל' שקלים שהם ק"כ זוז חציים תחשוב בכתובתה ומוסיף לה כ' חצאי שקל שהם מ' זוז.

נהרדעא הוא מקום שנהגו להחזיר קידושין ומחזירין, ובשאר בבל, מוהר (ממון ששולח בימי אירוסין שיכתוב בכתובתה)

להלכה בין שמת הוא בין מתה היא או שהוא חזר בו מוהר חוזר וקידושין אין חוזר. חזרה בה היא, לרב פפא, אפילו קידושין חוזרין. לאמימר, קידושין אין חוזרין שמה יאמרו קידושין תופסין באחותה שיסברו דקידושי טעות היו ולא ישמעו מהגט.

ה' דברים נאמרו בשושבינות, נגבית בבית דין וחוזרת בעונתה, דהוי כמלוה שיחזיר לו בעונת שמחתו, ופרעון מלוה הולך אחר קביעות זמן שקבע המלוה דהיינו בזמן שמחתו ולא קודם, ואין בה משום רבית דלאו אדעתא דריבית יהב ליה רק מתוך שמחת ריעות, ואין השביעית משמטתה דלא קרינא ביה 'לא יגוש' דאין זמנה בשמטה רק בעונת שמחתו, ואין הבכור נוטל בה פי שנים דהוי ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק.

אם אותו שצריך להחזיר שושבינות היה בעיר, היה צריך לבא ונגבית בב"ד, וכן אם שמע קול טבלא היה צריך לבא, ואם לא שמע היה לו להודיעו ומשלא הודיעו יש לו עליו תרעומת, אבל צריך לשלם, ומנכה דמי אכילתו שלא אכל עמו זוז, ואם נתחייב ד' זוזין משושבינות שאז מאכילין אותו בריוח מנכה ב' זוז, וכן כל אדם לפי חשיבותו.

עשה עמו שמחה מפורסמת בגלוי ובקש לעשות עמו בצנעא יכול לומר לו בפומבי אעשה עמך כמו שעשיתי לך, וכן הדין בעשה עמו בבתולה ובקש לעשות עמו באלמנה, ובעשה עמו באשה שניה ובקש לעשות עמו בראשונה, ובעשה עמו באשה אחת ובקש לעשות עמו בשתים.

עשיר בשדות וקרמים וזיתים הנראין לבריות ועושר הגלוי- זה בעל הגדות שדורש בכל מקום רבים מתוך שאין צריכות עיון. עשיר כשולחני שמשתכר במיני מטבעות ועשיר שיש לו בתים הרבה שמשתכר בהן תדיר או טעמים הרבים של שמן הבא מתקוע- זה בעל פלפול שמרויח בפלפולו טעמים הרבה. עשיר בדבר המדוד והכמוס כתבואה שאין משתכרין בה תדיר אלא מכניסין לאוצר וכשיגיע עת מכירה ישתכר- זה בעל שמועות דלכשיגיע עת הוראה יגלה שמועותיו, הכל צריכין לבעלי חיתין סוגיות התלמוד ותירוצי משניות וברייתות.

'כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד', לר' זירא אמר רב 'כל ימי עני רעים' בעלי תלמוד שממית עצמו לכוין הלכות ולתרץ היות 'וטוב לב משתה תמיד' בעל משנה, לרבא 'כל ימי עני רעים' בעל משנה שאין יכול להורות הלכה ואין יודע לתרץ כשחולקות זה על זה, 'וטוב לב משתה תמיד' בעל תלמוד שבכחו להורות הלכה למעשה וכן פירש 'מסיע אבנים יעצב בהם' אלו בעלי משנה 'בוקע עצים יסכן בם' (לשון חמימות והנאה) אלו בעלי תלמוד, לר' חנינא 'כל ימי עני רעים' זה שיש לו אשה רעה 'וטוב לב משתה תמיד' זה שיש לו אשה טובה, לר' ינאי 'כל ימי עני רעים' זה איסטגיס 'וטוב לב משתה תמיד' זה שדעתו יפה ואין מזיק לו שום דבר מיאוס, לר' יוחנן 'כל ימי עני רעים' זה רחמן שלבו בוכה תמיד על מאורעות 'וטוב לב משתה תמיד' זה אכזרי, לר' יהושע בן לוי 'כל ימי עני רעים' זה שדעתו קצרה 'וטוב לב משתה תמיד' זה שדעתו רחבה.

כל ימי עני רעים, אף דבשבתות וימים טובים יש לו מזונות, שינוי וסת (שבחול אוכל פת חרבה ובשבת אוכל בשר) תחלת חולי מעיים.

כתב בספר בן סירא דשלמה המלך אמר שרק ימי עני רעים ובן סירא אומר שאף לילות בשפל גגים גגו ונמצא דלף טורדו ביום סגריר, וזבל שהביא לכרמו נשפך לכרמים אחרים של עשירים.

עמוד - מיריליס: 0528-00-1901 דדפסה - זיתוס החד: 02-598575